

mpkslas - menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1978 METAI

SPALIO MĖN. 28 D. / OCTOBER 28, 1978

PART TWO — Nr. 253 (39)

Šiame numery:

Kai mirusieji įkvepia gyvuosius:
Vilniaus studento Vėlinių prisiminimai,
Religinės tradicijos naudojimas
Thom'o Mann'o veikale
"Doktor Faustus".
Julijos Švabaitės eilėraščiai,
Pokalbis su Bruno Markaičiu,
jo veikalų koncerto Chicagoje proga.
Danos Stankaitytės recitalis Chicagoje.
Aleksandro Marčiulionio skulptūrų
paroda.
Kultūrinė kronika.

Kertinė Parasė

Kai mirusieji įkvepia gyvuosius: Vilniaus studento Vėlinių prisiminimai

Savo laisjuose norėčiau kartas nuo karto paberti nuotrupų iš praeities, kad tautiečiai bent truputėlį sužinotų apie tai, kas dėjos Lietuvoje ir ką teko išgyventi mano kartai. Tie, kas pasiliko Lietuvoje, nelabai ką gali parašyti.

Trumpai apie studijų metus. Kaip jau rašiau, 1955 metais įstojau į lietuvišką Vilniaus universitetą (turėjau tada 17 metų). Mums dar dėstė prof. J. Balčikonis — vienintelis Lietuvoje pasilikęs žymus kalbininkas. Gera literatūros dėstytoja buvo dr. M. Lukienė (po 1956 metų jai atėmė teisę dėstyti). Mūsų kursas — istorijos 1955 metais — buvo laikinai prijungtas prie Aušros universiteto. 1956 m. lapkričio mėnesį mes buvome vieni aktyviausių Vėlinių įvykių Rasų kapinėse.

Tai buvo ypač audringas vakaras — Vengrijoje vyko kilmimas (numalšintas 1956. 3 4), Lenkijoje — "demokratiškos" sąjūdžio. Ir Lietuvoje patalpinimas, bet neilgam. Tą vakarą, pas mane "Taurė" bendrabutį užėjo kvi draugas, pakvietė mane su savimi į Rasų kapines. Pakeli užėjome dar pas konservatorių studentus. Temstant atėjome į kapines. Prie dr. J. Basanavičiaus kapo, gausiai apstatyto žvakėmis, susirinko iš pradžios mažą grupelę. Sustoję puslankiu, mėm giedoti tautos giesmes "Mėlija, Marija", "Lietuva, tėvyne mūsų" ir kt.

Aplink rinkos vis daugiau ir daugiau jaunimo. Jau nebetilpo prie kapo, susirinkusi minia užplūdo nemažą dalį visų kapinių. Po kokios valandos kažkas pasiūlė eiti prie M. K. Ciurlionio kapo, vėliau — prie karių kapų. Ten vėl giedojom himną ir kitas giesmes. Vėliau kažkas davė komandą žygiuoti į miesto centrą. Susidarė ilga eiseną (gal tūkstantis, gal ir daugiau žmonių). P. Višinskio gatvė, skiriančia Rasas į dvi dalis,

žygiavome į Aušros Vartų link. Gretai pasirodė milicija, atvažiuojantys motociklais. Milicininkai, tikėję rankomis, užtvėrė gatvę, bet studentai pralaužė užvarą ir ėjo toliau. Nuo to laiko dr. vis kovingesnė, kažkaip su "Tegyvuoja Vengrija" (Tai galėjo būti ir revoliucija) (Tai galėjo būti ir revoliucija). Atvažiuodami į Aušros Vartus, pasirodė karinės. Daugumas, pamatę ginkluotus kareivius, ėmė sprukti alutines gatveles, kiemus, ir pasiekė Aušros Vartus, mūšio tik saulėlė. Keletą areštų ir nuvežė į saugumą. Nutarė nesiskirstyti, kol nepaais sušauks.

Kaip giedoti prie Basanavičiaus kapo? Kaune Vėlinės buvo žymiai įspūdingesnės. Ir ne tik 1956, bet ir vėlesniais metais. Apie tai pasakojau dalyviai, sutikti lageriuose. Po tų Vėlinių manęs dar nelietė. Universiteto vadovybė liepė sušaukti mūsų kurso susirinkimą ir apsvaistinti Vėlinių įvykius. Susirinkime dalyvavo ir fakulteto komjaunimo vadovas Jonas Bielinis (dabar jau ministro rango žmogus). Jis reikalavo griežtai pasmerkti Vėlinių dalyvius. Bet niekas iš kalbėjusiųjų nepasmerkė, o tik grynė. Kurso komjaunuolių vadovas, baigdamas diskusiją, pasakė: "Taigi padarysim tokią išvadą — nieko blogo ten nebuvo, žmonės susirinko pagerbti mirusiuosius". Po viso to Bielinis ėmė griežtų priemonių: vadovas buvo išmestas iš komjaunimo, o pačius įtakingiausius studentus 1957 m. kovo mėnesį išmetė iš universiteto. Jų buvo trys. Du tučtuojau paėmė rekrutais į kariuomenę, o trečiasis rudenį buvo areštuotas gausiojo II-oje Vilniaus inteligentų byloje. Aš su juo vėl susitikau geryje 1958 m. vasarą.

Mane areštavo 1957 m. pavasarį. Išdavė mane saugumui aršus komjaunuolis Mykolas Ale-

RELIGINĖS TRADICIJOS NAUDOJIMAS THOM'O MANN'O VEIKALE "DOKTOR FAUSTUS"

A. LIULEVICIENĖ

Mitmečio literatūroje yra apibūdinto masto veikalų, kuriems, kritikos patirtis parodė, neįmanoma pritaikyti romano sąvokos, jo kūrinių ir vertinimo kriterijų. Formuliuotų 18 amžiaus gale ir 19 bėgyje. Tokie kūrinių kaip Joyce'o "Ulyses", Proust'o "A la recherche du temps perdu", Mann'o "Der Zauberberg", "Joseph und seine Brüder" bei "Doktor Faustus", Lawrence'o "The Plumed Serpent", Faulkner'o "The Sound and the Fury" nei savo kūrybiniais tikslais, nei technika realizmo tradicijos, kurią tapatiname su romano žanru, nebetenka. Tai paskatino literatūros studijas įieškoti lankstesnio priėjimo prie šios naujo pobūdžio kūrybos, nebendant jos sprauti į realizmo rėmus ir, nesisekiant, ja nusivilti ir pasitenkinti tik romano mirties pranešimais. Pastangos iširti pasakojimo meną iš pat pagrindų ligi šiol parodė bent dvi išdavas, kurių naudingos šioms naujoms kūrybos rūšims suprasti: viena, atskleistos pasakojančios literatūros šaknys žodinėje tradicijoje, kaip epe, baladėje, religinėse apeigose, o ant- ra, išvystyta enciklopedinės formos sąvoka, kuria išreiškiama viename veikalė įjungiamos medžiagos visokios gyvenimo sričių gausa, kalbos stilių įvairybė ir žanrų, istorinio bei fantastinio, realistinio ir didaktinio, sumaišymas. Neretai atveju visa ši naudojimų elementų gausybė yra tiek formaliai, tiek idėjiniai apjungiami vieno kurio didelio ir svarbaus mito.

Iš kitos pusės, pasakojimo tyrinėjimas yra centrinis religinių studijų užsiėmimas. Kaip žinoma, grožinė literatūra giedoti prie Basanavičiaus kapo?

Kaune Vėlinės buvo žymiai įspūdingesnės. Ir ne tik 1956, bet ir vėlesniais metais. Apie tai pasakojau dalyviai, sutikti lageriuose.

Po tų Vėlinių manęs dar nelietė. Universiteto vadovybė liepė sušaukti mūsų kurso susirinkimą ir apsvaistinti Vėlinių įvykius. Susirinkime dalyvavo ir fakulteto komjaunimo vadovas Jonas Bielinis (dabar jau ministro rango žmogus). Jis reikalavo griežtai pasmerkti Vėlinių dalyvius. Bet niekas iš kalbėjusiųjų nepasmerkė, o tik grynė. Kurso komjaunuolių vadovas, baigdamas diskusiją, pasakė: "Taigi padarysim tokią išvadą — nieko blogo ten nebuvo, žmonės susirinko pagerbti mirusiuosius". Po viso to Bielinis ėmė griežtų priemonių: vadovas buvo išmestas iš komjaunimo, o pačius įtakingiausius studentus 1957 m. kovo mėnesį išmetė iš universiteto. Jų buvo trys. Du tučtuojau paėmė rekrutais į kariuomenę, o trečiasis rudenį buvo areštuotas gausiojo II-oje Vilniaus inteligentų byloje. Aš su juo vėl susitikau geryje 1958 m. vasarą.

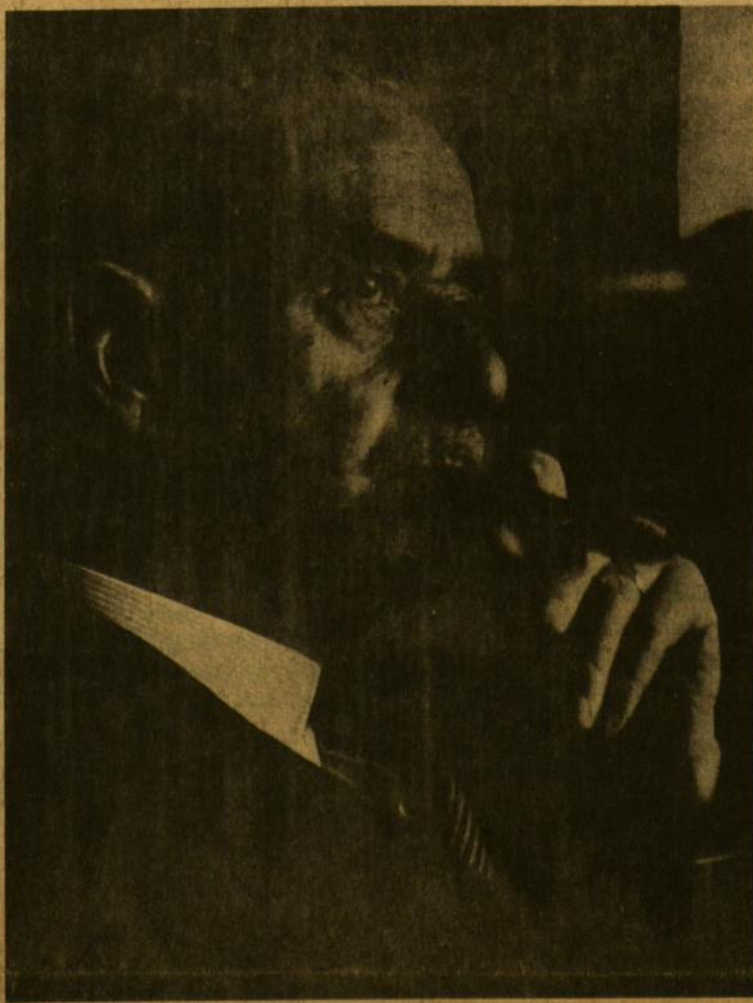
Mane areštavo 1957 m. pavasarį. Išdavė mane saugumui aršus komjaunuolis Mykolas Ale-

nės literatūros kritika išaugo iš švento Rašto interpretavimo tradicijos, tęsdama jos tikslus ir metodus. Dabartiniam tekstų interpretavimo mokslui ypač svarbu atskleisti ryšį tarp įvykių pasaulyje, jų perdavimo, kurį vykdo istorijos mokslas, ir kūrybinio proceso, kuris vyksta kiekviename pasakojime, o grožinėje literatūroje kultivuojamas sąmoningai. Pabrėžiama, kad žmogiskai patirtis pati savyje jau glaudžia pasakojimo struktūrą — joje reikšmingi siekimas išvesti prasmingą ryšį tarp įvykių. Pagrindinė savęs pažinimo struktūra yra autobiografija, kuria bandome savo praeitį atkurti, ją taip sustatydami, kad išvengtume ją apjungiančią prasmę. Tai, ką kiekvienas žmogus daro asmeniškoj plotmėje, istorikas daro didesnei žmonių grupei ar laikotarpiui, o religinės ir tautinės bendruomenės savo išsiaištinimui istorinei patirtčiai. Todėl šia atskleidžia glaudų ryšį tarp pasakojimų, kurių klausomės, ir mūsų giliausio savęs pačių supratimo, savo sąlygų ir galimybių įvertinimo. Iš tikrųjų pasakojame ir klausomės, kad susiorientuotume labai neaiškiam savo veikimo pasaulyje.

Panašia kryptimi pasakojimo vaidmenį aiškina ir religijų istorijos sritis. Mircea Eliade, pavyzdžiui, teigia, kad žmonės yra organiškai reikalingi pasakojimo, nes mūsų giliausias reikalas yra žinoti, kas atsitinka pasaulyje, mūsų viduje, kurios gali būti mūsų gyvenimo galimybės bei ribos. Religijų istorijos akimis šis mūsų noras žinoti yra iš tikro mūsų išsilgimas palytėti sakralinę sritį. Kaip religinis mitas, tada kai jis yra pasakojamas, atveda

liūnas (vėliau dirbęs Lietuvos komjaunimo centro komitete, o dabar kažkokio fabriko direktorius). Su juo daug ginčijausi apie Vengrijos ir Lenkijos įvykius, o šis viską užsirašinėjo. Kai išmėtė iš universiteto mano draugas,

buvau taip įnirtingas, kad parašiau protestą universiteto vadovybei. Ir Bielinis su Aleliūnu nusprendė mane likviduoti. "Reikia paskubėti, nes jis su motina gali išvažiuoti..." — rašė Aleliūnas savo rašte saugumui.

Rašytojas Thomas Mann (1875-1955)

mus į sąlytį su dieviškąja tikrove, taip analogiškai ir literatūriniai kūriniai suteikia mums žinojimą, įveda mus į tą reikšmingą pasaulį, kuris juose yra ir kuris mums prisistato kaip turtinga ir reikšminga išsamią tikrovę, prašokanti mūsų tiesioginės patirties ribas.

Literatūroje epas yra žanras, kuriame ypatingu būdu susitinka meninė enciklopedinė forma ir religinis troškimas sužinoti "tiesą" apie pasaulį ir gyvenimą, kadangi tarp kerinčių stilių ir su nepajudinamu autoritetu. Todėl, pavyzdžiui,

ne forma yra charakterizuojama nuo pat Aristotelio laikų dviem svarbiais privalumais, kurie teberandami ir mūsų laikų ryškiausiose kūrybose. Viena, epe autorius siekia savo pasakojimo skalę tiek išplėsti, tiek žmogiskos patirties aprėpti plotminiai ir gelminiai, kad jo pasakojami įvykiai įgautų pasaulinės ar net kosminės reikšmės. Iš kitos pusės, kad ši pasakojimo svarba skaitytojams išryškėtų, jis turi pasakoti atitinkamą, savo publiką užkerinčių stilių ir su nepajudinamu autoritetu. Todėl, pavyzdžiui,

Red. pastaba.

Už ypač aktyvų demonstracijose dalyvavimą bei rezistencinę veiklą šių prisiminimų autorius 1957 metais buvo nuteistas ir ištremtas į Sibirą.

tradiniame epe dainius meldžia dieviško įkvėpimo, nes jo uždavinys prašoka grynai žmogiską jėgą. Tokiu būdu epe pats svarbiausias ir charakteringiausias dalykas yra dialektika tarp stiliaus ir medžiagos, tarp pasakojančio ir pasakojimo. Pasakotojas savo stiliaus galia ir išraiškumu tampa liudytoju, kad tai, ką jis pasakoja, yra šventa tiesa. Tuo tarpu jo pasakojimas yra toks svarbus ir reikšmingas, kad suteikia jam autoritetą kaip šios šventos tiesos perdavėjų.

Autoriteto svarbos klausimas atskleidžia epą ryšį su sakraline sritimi, kuris gali būti trilypis. Epe turinys gali glūdėti religinio mito liekanos, nes epas net ir sekuliarizuotoj formoj visada vyksta ant ribos, kur žmogiskasis likimas ir žmogų prašokančios galios susitinka. Pats epas perdavimas gali būti religiniai motyvai: Dievo darbai ir herojiški įvykiai yra tokie svarbūs, kad jie turi būti atmenami ir išsaugojami iš kartos į kartą, o tai tegalima daryti, juos atpasakojant. Šis išsaugojimas, aišku, implikuoja ir nuolatinį turinio keitimąsi, nors rūpestis yra esmę išsaugoti. Ir todėl, žmogiskasis epas pertelkėjas gali atlikti religinį vaidmenį — jo pasakojimas toks svarbus, teisingas ir šventas, kad jis kalba ne savo vardu, bet kaip įrankis aukštesnės tikrovės. Pavyzdžiui, galima jausti, kad Dantė ir Miltonas savo poemų pasakojimui priskiria svarbą, beveik lygią šventajam raštui.

Tiek literatūrinės, tiek religinės studijos atskleidžia epą kaip ypatingą pasakojimo rūšį savo specifiniais tikslais ir technika: enciklopedinė forma, viską apimančių pasakojimų, įjungiančių mitą, istoriją ir vaizduotinę kūrybą, kad skaitytojai pateltų tam tikrą išmintį ir žinojimą apie jam, kaip žmogui ir kaip savo visuomenės nariui, svarbius dalykus. Ši pertelkimo vykdo pasakojimo sudalninimas stadijomis. Tokia tendencija, išvedama iš ankstyvosios epinės tradicijos, atrodo, tebėra gyva ir šiandien, liudijanti nepersikrėmusį ryšį tarp literatūrinės kūrybos ir žmogaus religinių interesų. Trumpai pažūrėkime, ar šioje tradicijoje slypinčios kategorijos gali padėti atskleisti tokį veikalą kaip Thomo Mann'o "Doktor Faustus" — jo meninės kompozicijos dėsnis ir jo religinė reikšmė. Jeigu taip, tada galima būtų žvelgti į "Doktor Faustą" kaip į modernų epą, kuris savo apglėbiančia apimtimi ir stiliumi sugeba įkūnyti šios kultūrinės epochos su jos vidinėmis ir išorinėmis stipriausiomis polėkliais ir kuriame pasakotojas, o kartu ir skaitytojas, atsisloja prieš reikalingą atitaisyti žmogiską savęs supratimą, praregėjus istorinius klystkelius.

"Daktaras Faustas" yra pasakojimas apie modernaus vokiečio kompozitoriaus Adrian'o Leverkuehn'o gyvenimą, kūrybą ir jį supantį laikotarpį. Pasakojimas pradedamas jo gimimu 1885 metais, apima jo mokslo dienas, jo kūrybinį sužibėjimą, jo galutinį sužlugimą nuo ligos, išprotėjimą 1930 metais ir mirtį 1940. Veikale įterptas pasakotojas Serenus Zeitblom, Leverkuehn'o draugas ir palydovas nuo pat vaikystės, klasikinių kalbų filologas, vidinio poreikio stumiamas, rašo savo mirusio draugo gyvenimo ir kū-

(Nuotrauka 2 psl.)

Jono Basanavičiaus kapas Vilniaus Rasų kapinėse.

Kryžių šalyje (Anykščių kapinių fragmentas)

Nuotr. V. Maželis

Pokalbis su kompozitoriumi

Bruno Markaičio muzika Chicagoje

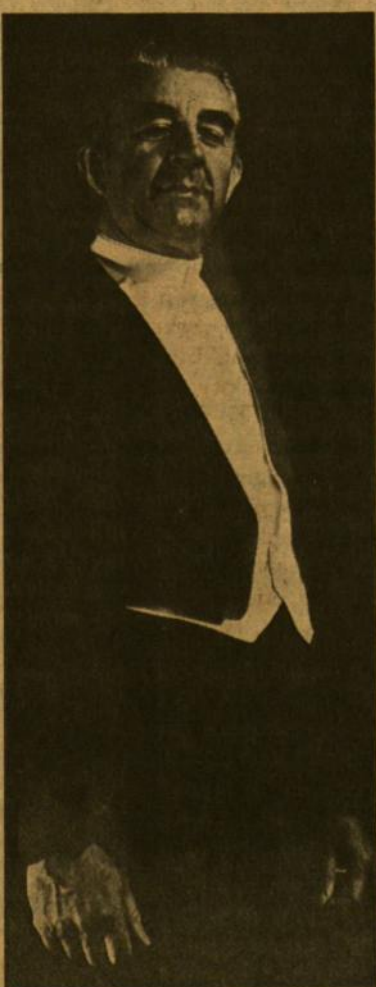
Jėzuitas kompozitorius Bruno Markaitis atvyksta iš Kalifornijos į Chicago savo kūrinį koncertui, kuris įvyks Jaunimo centre lapkričio 4 ir 5 dienomis, šeštadienį 7 valandą vakare ir sekmadienį 3 valandą po pietų.

Pamažu Chicagoje kūriasi jo muzikos atlikimo savitiška tradicija, nes jo kūriniai čia buvo girdimi įvairiomis progomis jau nuo 1952 metų, kada jis buvo pakviestas muzikės Sesers Bernardos parašyti kūrinį Marijos aukšt. mokyklos dedikacijai. 1955 metais Alice Stephens dainininkė atliko "Karaliaus šūnį" (žodžiai J. Aisčio) savo su-kaktuviniame koncerte. Muzikas Stepas Sodeika prašė kan-tatos religiniam koncertui. Gi-mė "Kancios naktis", kurią Dai-navos ansamblis atliko 1958 m. 1960 metais Markaičio Smuiko sonata in D major ir "Vėjų šventė" (žodžiai H. Nagio) bu-vo girdima taip pat Alice Ste-phens dainininkių koncerte. Mi-nint tik svarbesnes progas, pri-simena "Viniaus varpai" (žod-žiai K. Bradūno), kuriuos at-liko jungtinis Lietuvos operos choras su Chicago simfoniniu diriguojant Aleksandriui Kučū-nui. Operos solistė Lilija Šukytė pristatė jo "Pastoralę" ir "Ar-man atleidi?" 1967 metais smui-tiniame "Draugo" koncerte.

Daug kas girdėjo oratoriją "100 saulų" premjeroje ar tri-juose televizijos pastatymuose, kurią komp. Markaitis buvo pa-kviestas parašyti, pastatyti ir padirguoti Chicago Losala uni-versiteto šimtmečiui paminėti 1970 metais. Pernal rudenį Mar-kaitis su Los Angeles Lietuvos solistų ansambliu ir Chicago instrumentalistų palyda atliko šešių dalių siuitą "Pilnatį" (žod-žiai Bern. Brazdžionio) Jauni-mo centro koncerte.

— *Maestro, kokią programą parengėte šiam koncertui?*

— Programa susideda iš dvie-jų dalių. Pirmoje bus šeši inst-rumentiniai dalykai, ją baigiant

Kompozitorius Bruno Markaitis, S. J.

"Advento siuita" dviem smui-kam, violončelei, kontrabasui, klarnetui, valtornai, fortepijo-nui ir mušamiesiems. Antroje dalyje atliksime "Missa Sancti Casimiri" penkiems solistams su fortepijonu ir anksčiau minė-tų instrumentų palyda.

— *Kokia šių lotyniškų mišių muzikinė struktūra?*

— Šios mišios sudaro organi-nę jungtį ne tiek savo temati-ka, kiek stiliaus, formos ir kom-pozicinių priemonių vienybe. Jos susideda iš įžanginės procesijos. Kyrie, Gloria, Sanctus, Pater noster, Agnus Dei. Užtar-ki Tu, Marija ir Varpų šventės. Be to, tarp Gloria ir Sanctus bei tarp Pater noster ir Agnus Dei yra įterpti du skaitymai: vienas iš Ezekielio pranašysčių, o ki-

tas iš Luko evangelijos.

— *Jūs užsiminėte stilių.*

— Taip. Bendrame priėjime prie veikalo jis yra polifoninis. Tačiau čia stiliaus ypatybė yra ne griežta akademinė taisyklė, bet įvairių elementų rinktinė, kurioje rasime ir senų ir naujų dalykų, daug ritminio įvairumo, staigių moduliacijų bei perėjimų iš vienos tonacijos į kitą.

— *Jūs esate parašęs keletą mišių. Vienas jaunimui, pava-dintas "Prieš Tavo altorių", ku-rios, pirmą kartą girdėtos Put-name, Conn., neretai buvo gir-dėtos įvairiose jaunimo stovyk-lose. Bendram giedojimui buvo skirtos kitos mišios, vardu "Bendruomenės auka". Trečios mišios buvo specialiai parašy-tos Amerikos tarpkilybiniam koncertui, skirtos mišriam cho-ruui su vargonų arba instrumen-tų palyda, vardu "Community Mass". Jūs pats jas dirigavote Carnegie Hall, New Yorke. Kuo paskutinės mišios skiriasi nuo ankstyvesnių?*

— Klekvienas kompozitoriaus kūrinys išsako jo nuotaikas, jausmus, gal net įsitikinimus, nekalbant apie asmenybės pul-savimą, tuo metu, kai kūrinys rašomas. Be to, speciali proga ir sąlygos diktuoja kūrybiniam užsimojimui veikalo formata, prie jo priėjimą, turiu omenyje atlikėjus — tiek vokalistus, tiek instrumentalistus — ir, galiau-siai, pažadina impulsą, kuris kū-ryboje vaidina nemažą vaidme-nį. Impulsą galima palyginti įkvėpimui, užsidegimui, entu-ziazmui, ištvermei, stiprybei ir panašioms veiksnams, kurie kompozitorių, kaip laiivą, veda kūrybinėje kelionėje — dažnai alkanėje, ne retai audringoje — iš uosto į uostą.

— *Kaip viskas klojos, rašant mišias, kurias girdėsime Jauni-mo centro koncerte?*

— Stengiausi įieškoti jung-ties tarp senosios lietuviškos raudos ir grigališkos giesmės

elementų, bet vengiau cituoti tiek vieną, tiek kitą, pasitenkin-damas tik dvasios bei atmosfē-ros sukūrimu.

— *Kas sudaro tą jungtį?*

— Ją sudaro polifoninis balsų ir instrumentų vedimas, ku-riame girdime nuolatinį dialogą tarp dainininkų ir instrumenta-listų.

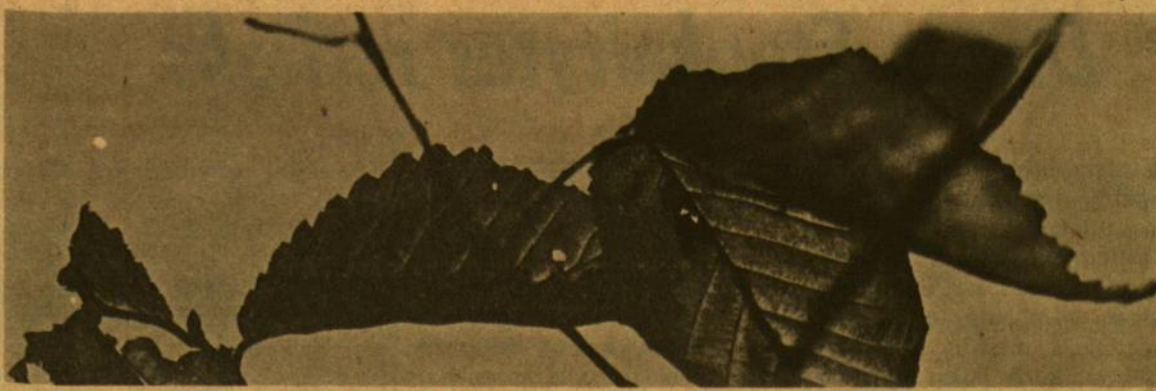
— *Ko šios mišios reikalauja iš solistų?*

— Pirmiausia, ne eilinio mu-zikalumo. Paskiau, dainavimo disciplinos ir pasidavimo an-samblinio susiklausymo reikala-vimams. Balsų balansas čia la-bai svarbus. Galiausiai, meilės polifoniniam stiliui. Galima bū-tų dar pridėti, kad — apamai kalbant — solistams dainuoti ansamblyje nėra lengva, nes jie, kaip pats žodis 'solistas' sako, yra įpratę daugiausia dainuoti vieni. Net duetas kai kuriems dainininkams yra šokia tokia problema, nekalbant apie trio ir kvartetus. Šiose mišiose solis-tai dainuoja penkiais balsais.

— *Jei galėčiau paklausti as-menišką klausimą, kas vyko Jū-sų dvasios pasaulyje, rašant Missa Sancti Casimiri?*

— Klekvienas religinis kūri-nys yra kompozitoriaus malda. Mišios yra malda ypatingiausia žodžio prasme. Gal tiksliausia būtų sakyti, kad visa kompozitoriaus kūryba yra malda, ypač jei jis prisimena, kad yra la-biausiai panašus į Dievą Kūrėją savo kūrybingumu, išradingu-mu, vaizduote. Rodos, filosofas Berdiajevas yra pasakęs, kad "Dievas sukūrė pasaulį savo vaizduote". Tačiau kompozito-rius kūrybinė malda yra dau-giau egzistencinė, nes ji — kaip pati kūryba — yra lyg augan-tis, ilgėjantis tiltas, tiesiamas tarp dviejų laiko taškų. Ši mal-da, kaip pats žmogus, įvairuo-ja savo turiniu, jausmais, nuo-taikomis, užsimojimais. Bet ji dažnai kalba į savo Dievą ir su savo Dievu ne žodžiais, bet kū-rybiniu ryžtu, muzikinės min-ties vystymu, garsų statyba ir formos tobulumu bei elegan-cija. Kadangi kūryboje veikia ne tik kompozitorius, bet ir jo pilnutinė gyvenimo patirtis bei pergyvenimai, tai ši malda yra

(Nukelta į 4 psl.).

Nuotrauka Algirdo Grigaliū

Vėlinių soduose

JULIJA ŠVABAITE

G. V. a t m i n i m u i

ŠALIA MAŽOJO AŽUOLIUKO

1.

Už dangoraižį atiduodu su tavim praleistą valandą džiūkišku skobtinu laiveliu per užsalusį sapno ežerą, o i k r a į d z i d e l į šventėserį, kur pavasarį d z y g s t a seradėlė mudviejų mylimo žirguli, kur eglės, drebulės ir asiūkliai, ir kalvotosios lygumos, kur šaukia lietaus laukai ir pravirkdo melancholišką džiūko š i r d z i... Mudvi pamilom tų kraštų, išraižytų gilų ežerėlių, pažymėtų ledynų tekėjimu, geležinėm strėlėm, kalavijais, almenis ir žalvario žiedu molinių varpėlių pilkapiuos...

2.

Žydras virš avių lauko Džiūkiškos mėnuo. Žydi žirniai. Mėlynu vieškeliu tu jau eini namo prie niekada neišdžiūstančio Babrų ežero ajerų atsigulti po savo ilgios, ilgios kelionės, ant rankų ir skruostų pajusti mano ašarų šilumą, druską... Viskas netikra, netikra, — medžiai, žolė vanduo, gyvenimas ir mirtis, — tu ištirpti

nepažįstamų miestų neomuose, naktimis neužmigdamas bėga bedugnėmis trumpas tavo gyvenimas, miršta džiūky žolėj lėlijos ir vėjas...

3.

Aš netikliau, kad iškirtom tave kaip sausą medį ir sudeginom... Tavo akys ir lūpos, kur tikėtai meile gyveno, tavo daktai — žirkles ir knyga, lėkštė ir peilis, dalijantis duoną, geranųjų raudonumas lange, prie kurio niekas nelaukia, skambučiai prie durų,

ugnies ir popieriaus erdvė, kurią perskrido tavo vyturio širdis po sidabrine egle, šalia mažojo ažuoliuko — — —

VĖLINIŲ SODUOSE

Kartu augom. Girdėjome viena kitos širdį plakant naktimis, seklyčioje, po šiaudiniu tėvo stogu. Tai mano mirtis. Jaua kaip ir aš. Nerūpestinga. Kantri ir ištikimoji palydovė.

Kas tu buvai, kas tu esi, o visagale, kad negaliu gyventi be tavęs? — Kai mane bara, kai mane skriaudžia, aš išilioniubiu tavo glėbyje, almenio seserė, lapkričio rožė Vėlinių soduose — — —

mei, būtent, kad ji būtų gyvenama. To išda-va: biologija darosi tolimesnio gyvybės vys-tymosi ir jos išlaikymo uždavinio. Šiam uždaviniui nereikia nustatinti ribų. Žmogus, kaip "mokslinių" romanų autoriai rašo, ga-lės užgyventi tuščias visatos erdves. Biologi-ja, kaip evoliucija, supprasta ne naivių gyvy-bės kilmę aiškinančių teorijų prasme, bet kaip ateities vizija ir uždavinys, galės dary-tis populiaria ateities žmogaus veikla.

Gyvybės tyrinėjimo srityje mokslai nėra labai daug ko pasiekę. Kai kurie bendriniai dėsniai, taikomi gyvoms apraiškoms, ne vis-ka išaiškina. Taip pvz. šiandien pastebėta, kad tropikinis miškas gyvena visiškai skir-tiniais dėsniais negu mūsų miškas. Kai ku-rios tropikiniai miškai pritaikytos taisyk-lės, pasirodo, jam netinka. Jis yra savitas gy-vybės ansamblis, reikalingas pagarbaus ty-rinėjimo. Biologijos mokslai šia kryptimi nedaug yra paėję dėl to, kad jie buvo labai arti prisilieję prie medžiagos ir jos dėsnių, o nepakilo iki gyvybės ir jos dėsnių.

Naujas požiūris į biologiją, kurį žadina modernūs astronominiai pastebėjimai, yra būdingas tuo, kad jis sužadina gilesnę pa-garbą biologinei sričiai, negu jos turėta ligi šiol. Ligi šiol manyta, kad biologijos paslap-tis bus galima atsekti, privedant jas prie ne-gyvosios gamtos dėsningumo. Tuo keliu žmonijaėjo nuo neatmenamų laikų ir dar tebeeina. Tačiau dabar, atrodo, atsidero ke-lias kitai galvavimo kryptčiai, būtent į biolo-giją žiūrėti kaip į būties sritį, kuri yra sa-vaiminga pati savyje. Ir, net pasilikant nuo-šaly nuo pripažinimo, kad gyvybė yra tie-sioginės Dievo intervencijos padarinys, ir stebint bei analizuojant ją pačią jos pačios apraiškose, ji iškyla kaip savaiminga realy-

bė su visomis savo vertybėmis ir galimybė-mis.

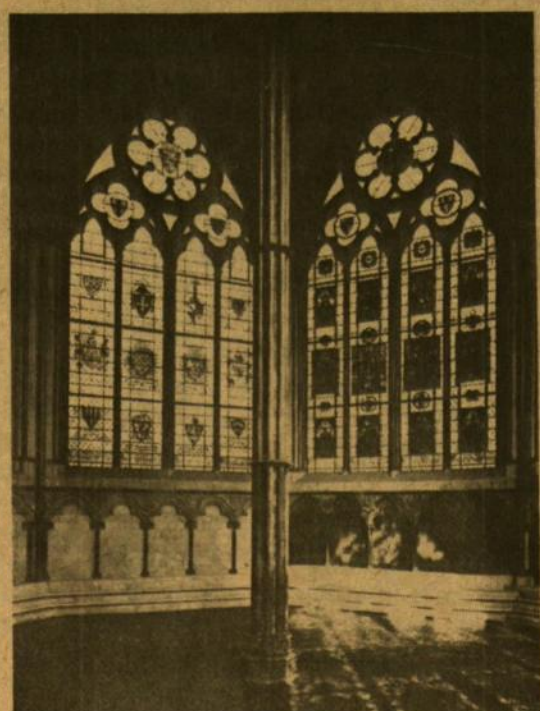
Žmogaus protas, pasak vieno šių televizi-nio simpoziumo dalyvių, savo veikime reiškiasi dviem kryptim. Viena kryptis eina at-rasti ir išaiškinti dalykų sudėties ir veikla skaidymo keliu. Kita žmogaus proto veiki-mo sritis dalykus stengiasi apžvelgti visu-mos žvilgsniu. Ji žvelgia vis plačiau ir pla-čiau ir viską nori patalpinti kiekvienam da-lykui jam atitinkamoje vietoje. Nesunku at-pažinti, kad čia turima galvoje, pirmu atve-ju, vad. tiksluosius mokslus, o antruoju at-veju — filosofinius, humanistinius ir teolo-ginius mokslus. Naujas žvilgsnis į biologiją yra kvietimas derinti abi šias žmogaus pro-tavimo sritis. O ligi šiol labai dažnai šios dvi mokslinio darbo metodikos buvo linkusios viena kitą išskirti ir viena kitos nepripažinti.

Žmogaus pagarba sau, kaip biologinei bū-tybei, ir rūpestis jos išlaikymu darosi ne vien siaurai biologinė, bet kartu ir dorinė bei visuomeninė pareiga. Vitalistinių me-džiagų naikinimas, kurį daro vienas žmogus, kenkia kitiems. Ir tas kenkimas atsiliepia ne tik šioje kartoje, bet ir būsimose kartose. Že-mė išlaikyti gyvenamą žmogus galės, sąmo-ningai imdamasis šio uždavinio ne tik moks-linėje, bet ir dorinėje bei visuomeninėje savo veikloje. Biologija šiandien darosi ne praei-tyje tyrinėjimo uždavinio, bet ateities išlai-kymo uždavinio.

Britų mokslininkai, turėdami tai prieš akis, palankiu žvilgsniu žiūri ir į primityvios kultūros žmogų, kuris sugebėjo gyventi biologiskai ir socialiai sveikoje aplinkoje. Tuo tarpu Maskvos vadų atstovaujama žmo-gaus samprata, britų mokslininkų supratimu, yra grasinimas pasauliui ir biologiniu požiūriu.

Kartu su požiūrio pasikeitimu į biologi-

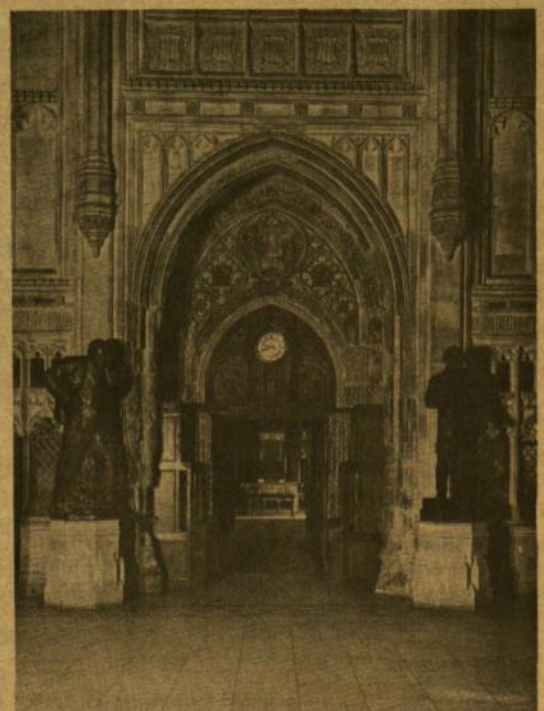
ją, iškyla žmonijai naujas uždavinys: būti biologinio gyvenimo pratėseja ir tai labai plačiu mastu: ne vien žemėje, bet ir tarp-planetinėse erdvėse. Žemėje gyvybės išlai-kymo požiūriu šis uždavinys šiandien daro-si net būtinybe. Deginančios organiškas me-džiagos technikos dėka, biologinės galimy-bės žemėje mažėja. Ir jų sumažėjimo, net neskaitant atominių sprogimų, galima laukti gana netolimoje ateityje. Dėl to šio simpoziumo kai kurie dalyviai kelia mintį, kad, žmo-gus, jausdamas savo pareigą ateinančioms kartoms, turėtų kasmet pasodinti po vieną medį. Tuo būdu būtų atstatyta galimybė že-

Vitražai vienuolyno kapitulos salės, kurioje prasidėjo Anglijos parlamento posėdžiai.

mėje išlaikyti organinėms gyvybėms.

Britai turi priežodį, ar greičiau burtą, iš-reiškiantį medžio reikšmę. Mano šeimninė, norėdama, kad kas pasisektų, sako: "touch wood" t.y. paliesk medį. Jei nėra arti medžio, reikia paliesti pirštais savo galvą. Prieš kele-tą metų vienoje paskaitoje aš įrodinėjau, kad mūsų velykinė giesmė: "Kryžiaus medi, tu visų medžių gražiausias" atliepia seną normanų ir lietuvių pagarbą medžiui. Šis iš-siirškimas, būdamas gyvas Londono liau-dies kalboje, liudija, kad medžio mistika yra buvusi įvairiomis formomis gyva įvairiose tautose.

Parlamento rūmų prieangis. Kairėje Winstono Churchillio statula, Oskaro Nemon kūrinys.

VIENUOLYNAS IR MIESTAS

Man krito į akis Londone tai, kad gatvės, susijusios su vyskupo vardu, nėra centri-nės. Jos yra arba mažos, arba priemiesčių gatvės. Tuo tarpu vienuolynas čia sudaro la-bai reikšmingą vietovardį. "Westminster" sudaro labiau centrinę miesto dalį, negu ta da-lis, kuri vadinasi Londonas. "Westminster" reiškia vakarinis vienuolynas. Atrodo, kad vienuolynas vaidina aktyvų vaidmenį, jun-giantį mažesnius miestus, ir tokiu būdu ku-ria didmiestį.

Tai nėra iš pirmo išlaužtas pastebėjimas. Kad jis teisingas, liudija ir tai, jog parlamen-tas, pagrindinė Londono institucija, yra iš-sivystęs iš vienuolijos kapitulos salės. West-minsteryje yra išlikusios trys patalpos, ku-rios vaizduoja šią raidą. Čia yra išlikusi se-noji kapitulos salė su inkrustuotomis grindimis ir vitražais sienose. Į ją galima įeiti tik ant batų užsimovus šlepetes, kad nebūtų su-gadintos inkrustuotos grindinys. Tai yra pir-moji parlamento patalpa. Toliau čia yra di-delė halė, statyta jau parlamentui, kur buvo teisiama karaliai ir politikai. Atžymėjimai grindyse liudija istorinių dramų vietas. Ir pagaliau didingas 19 šimtmečio kompleksas, kuris talpina savyje tiek parlamento, tiek lordų posėdžio patalpas ir įvairias šalutines patalpas, kaip bibliotekas, ofisus, valgyklas ir kita. Šis pastatas buvo pastatytas tik 1840-1960 metų būvyje. Bet jis architekto Charles Barry buvo suprojektuotas vad. žy-dinio viduramžinio gotiko stiliuje. Jis tada nebuvo visiškai užbaigtas. Viena jo siena, ta-me pačiame stiliuje, buvo užbaigta mūsų laikais, vadovaujant lietuviui architektui R. Bauliui, baigusiam architektūrą V.D. univer-sitete Kaune, aktyviam lietuviškos visuome-nės nariui Londone. (Bus daugiau)

Danos Stankaitytės rečitalis

ALGIS SIMKUS

Pastaraisiais metais Lietuvos operai pasirenkant veikalus be vadovaujančio dramatinio soprano vaidmens, mūsų publikos mėgiamoji solistė Dana Stankaitytė, būdama savo balsinio pajėgumo aukštumoje, nesėdi rankų sudėjusi. Jau kuris laikas ji ruošiasi įdainuoti ilgo grojimo plokštele. O dabar surado dar laiko paruoti ir naujai koncertinei programai. Spalio 22 d. Jaunimo centre, Chicagoje, surengtame jos rečitalyje tarpe devyniolikos atliktų dalykų nebuvo nė vieno minėjimo ar baliaus jau girdėtų ar šiaip nudaunuotų numerių. Stankaitytė scenon išėjo su rūpestingai parinkta ir profesionaliai sustatyta nauja programa. Ji nesiblašė tarp įvairių krypčių meteoriskai prabėgančių pavienių dainelių, o ribojosi keturiais jai patinkančiais kompozitoriais, padidindama kiekvieno po grupę dainų. Programon įjungtos dvi operų arijos taip pat nebuvo iš kasdieninio repertuaro.

Dainininkai rečitalius dažnai pradeda ramesnio pobūdžio barokinių kompozitorių kūriniais, leidžiančiais solistui scenoje įsidainuoti ir užmegzti ryšį su klausytojais. Stankaitytė pradėjo iš karto reiklia ir gana komplikuota Franz Schuberto daina Der Erlkönig. Tai viena pirmųjų ir kartu labiausiai žinomų šio romantinio periodo pradininko gausių dainų, parašyta jam teturint tik 18 metų. Ilgoku Goethes eilėraščių pagrįstoje dainoje kompozitorius vaizduoja apšėlį skirtingų nuotaikų ir įvykių. Deja, ši vakarą šios įvairialypės dainos buvo iškelti vien dramatiškieji elementai. Kontrastuojantieji, romantiškai įausmingi mirštančio vaikelio skundai bei klejojimai, svajingi girios laimčių vi-

liojimai ir šilti tėvo paguodos žodžiai paskendo siaučiančios audros triukšme. Antroji Schuberto daina, Piemenėlio skundas, buvo atlikta žymiai romantiškiau.

Po to sekusios keturios Vlado Jakubėno dainos, Sutemo naktis, Piemenų raliavimas, Oi mergyte ir Aš jaunas esu, buvo Stankaitytės dvasiai žymiai artimesnės. Ji čia gražiai iškėlė Jakubėno savitą lietuviškos melodijos apipavidalinimą ir jo muzikinį stilių. Ypač patraukliai praėjo antroji ir trečioji šių dainų.

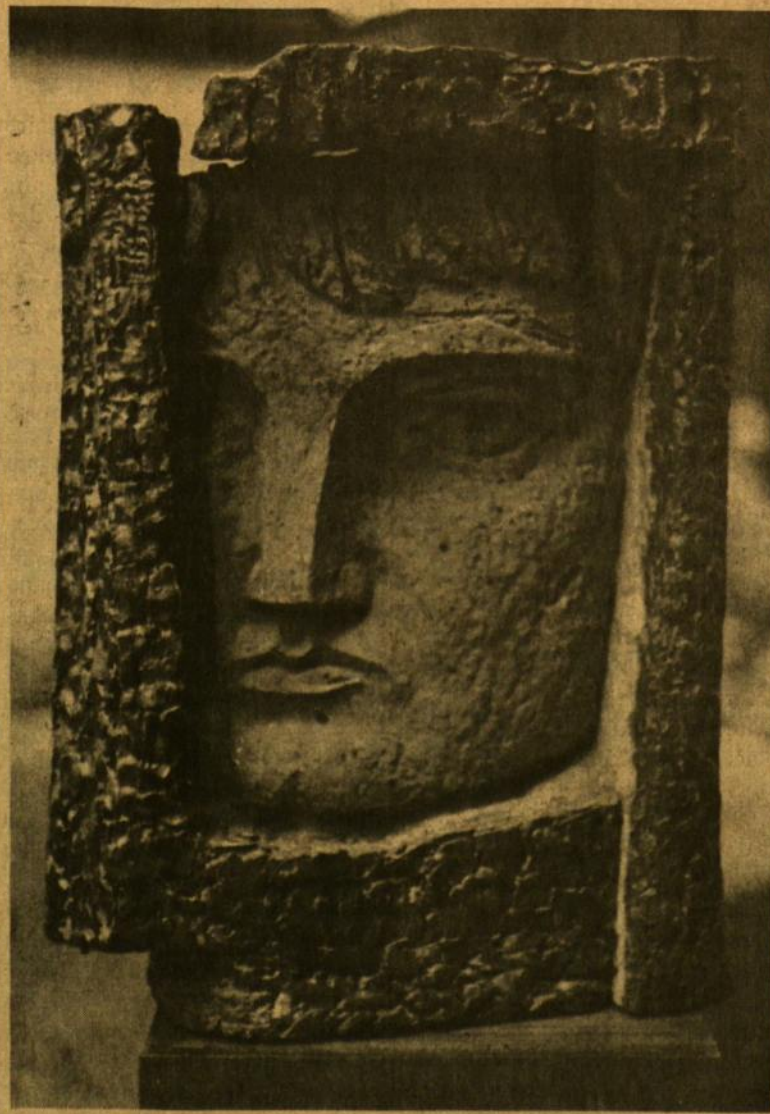
Legendinis 19-jo amžiaus vengrų pianistas ir kompozitorius Franz Liszt labiausiai žinomas savo fortepijoniniais ir orkestriniais veikalais. Jis yra tačiau taip pat parašęs apšėlį retokai girdimų dainų, kurių Stankaitytė pasirinko tris, Der Fischerknabe, Der Alpenjaeger ir Die Lorelei. Šias kiek sentimentalios romantikos sklidinas dainas solistė atliko su jautria išraiška ir balso lankstumu. Pirmoji rečitalio dalis baigta R. Wagnerio balade iš operos Skrajojantis olandas, kurioje Stankaitytė turėjo dėkingų progų parodyti savo balso apimtį grynai dramatinėje muzikoje.

Antroji daly buvo daugiausia lietuviški kūriniai. Pradėta Clevandės gyvenančio kompozitoriaus J. Švedo dainomis Peizažas, Baladė ir Puota. Pirmosios dvi parašytos daugiau konvencionaliniame po-klasikikiame stiliuje, o paskutinioji — artimesnė šių dienų atonalinei muzikai. Švedo dainose Stankaitytė įrodė, kad, nors ir laikydama save pirmiausia operine dainininke, ji nesijaučia pasimetusi ir naujesnėse meninėse dainose. Šis mažai žino-

mas mūsų populiariosios dainininkės talento aspektas dar labiau išryškėjo dabar Lietuvoje kuriančio B. Kutavičiaus dainų cikle, pavadintame Avinuko pėdomis. Tai pažangiame, sakykime, Lapinskui giminingame stiliuje parašyta penkių dainų pynė, kurioje panaudojama lietuvių senovinė liaudies dainom artimos melodijos individualių poetų eilėms. Avinuko pėdų dainas tenka laikyti meniniais svarbiausiu įnašu šiame koncerte. Stankaitytė jas atliko su ne dažnai girdimu giliu įsijautimu, lietuviška dvasia ir švaria, vietomis nepatogiai šokinėjančių intervalų intonacija. Rečitalis baigtas skambia soprano arija iš Glordano operos Andrea Chenier.

Rečitaliui akompanavo Alvydas Vasaitis. Jis, kaip visada, buvo sąžiningai išstudijavęs nelengvas fortepijono partijas ir buvo solistei tvirta muzikine atrama. Techninio laisvumo jau pasiekusiam Vasaičiui dabar reikėtų, ir tai ne vien reiklaus kritiko, bet ir daugelio nuoširdžių muzikos mėgėjų nuomone, dar atsikratyti "dirigentiško" ipročio akompanuojant vietomis pradėti pačiam "koncertuoti". Tobulas akompaniatorius savo muzikine palyda niekada neturi nukreipti klausytojo pagrindinio dėmesio į savo dailų, o vietomis ir per garsų skambinimą, nustumiant solistą į antraeilę rolę. Nors ir nesąmoningai, tuo nusikraudžiamas kompozitorius ir solistas, kurio juk balsui kūrinys pirmiausia yra parašytas.

Už vertingą koncertą perpildyta salė klausytojų solistei ir pianistui nuoširdžiai plojo ir išprašė padainuoti dar net tris arijas iš Likimo galios, Cavalleria Rusticana ir La Gioconda operų.

Aleksandro Marčiulionis

18 anapus

Aleksandro Marčiulionio skulptūrų paroda

Vieno skulptoriaus individuali paroda mūsų salėse labai retas atsitikimas. M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, šiuo metu vykstanti Aleksandro Marčiulionio darbų paroda yra viena iš tokių retųjų. Ekspozicijoje užimtos visos trys galerijos salės. Išstatyta net 50 skulptūrų, kurios akvarelės, viena tempera, viena pastelė, vienas piešinys sangvini ir vienas piešinys anglimi.

Pirmas parodos įspūdis: Marčiulionis viską moka ir viską gali. Ar tai skulptoriaus pagyrimas, teigiamas jo įvertinimas? Gali būti ir taip ir ne. Visko galėjimas ir visko mokėjimas gali turėti, kaip ir lazda, du galus. Kiekvienoje kūryboje tas vienas gali būti be savęs paties. Reikia, be to, kas kūrėjui yra svarbiausia, be savo originaliojo veido.

Antra vertus, kiekvienas kūrėjas, taigi ir dailininkas — skulptorius, birsta ir auga savo laikmečio aplinkoje, to meno krūpčių poveikyje. Iš šalies atnešančių įtakų nėra savo keliuose išvengę net patys didžiausieji. Aleksandras Marčiulionis yra taigi savo gyvenamajame laikmečio augintinis. Todėl ir jis nekūrė savo skulptūrų užrištomis akimis. Sakysim, šandien jau giliai šaknis yra įleidusi konstruktyvinė metalo skulptūra. Ir Marčiulionis parodo, kad jisai su šios rūšies skulptūromis taigiai lengvai bei grakščiai susidoroja. Akivaizdūs pavyzdžiai parodoje yra "Konstrukcija" (Nr. 1) ir "Tauras" (Nr. 23). Žaidžiant lengva ar monumentalia, abstrakčia ar pusiau abstrakčia skulptūrinio objekto forma, šandien pasaulyje prikurta gausybė skulptūrų, tiesiog pavadintų "kompozicijomis" ir tiek. Ir Marčiulionio parodoje net 14 skulptūrų, įvardintų kompozicijomis. O kitos, nors ir turėdamos konkrečius savo vardus, forma ir atlikimu yra anoms bendravardėms labai giminingos. Šandien taigiai neretai pasitaiko vadinamos kolažinės skulptūros, kur metalas, keramika, mozaika, akmuo ar marminas gražiai jungiasi tame pačiame skulptūriniame spren-

dime. Tokio užmojo pavyzdžiai Marčiulionio parodoje yra "Atsimainymas" (Nr. 3) ir "Gerasis aivaras" (Nr. 8).

Trim suminėtais atvejais (o jų įvairių yra ir daugiau) esame įtikinti, kad Marčiulionis gali, kad jam kokių nors neatidengtų Amerikų šandieninėje skulptūroje nėra, kiekvienoje jų jįsi daršiai stato koją ir jaučiasi kaip namie.

Bet ar atradęs jis pats save? Taip. Manytume, kad tikrasis Marčiulionis regimas šiuose parodos ekspozituose: "Paskutinė vakarienė" (Nr. 4), "Rūpiniojėlis" (Nr. 6), "Dievukas" (Nr. 9), "Gerasis ganytojas" (Nr. 11), "Grįžtančių laukiant" (15), "Pamirštas rūpintojėlis" (16), "Priskelimas" (Nr. 20), "Kristus" (Nr. 21), "Barabas" (Nr. 27), "Pieta" (Nr. 32), "Močiutė" (Nr. 36) ir pan. Visose čia suminėtos ir panašios skulptūros akin krinta iš žmonių istorinio kelio tolumų ir iš mūsų liaudiškai dievdirbiškos pasąmonės gelmių iškylas tam tikras "barbariškos" formos aštrumas, net tam tikras jdrėsimo "primityvumas", tačiau jau perkurtas Marčiulionio individualybėje ir įjungtas į šandieninio meno modernų kontekstą. Tai šiaurės Europos pirmąkart įvykdyta ir mūsų liaudies dievdirbių puikus marčiulioniškas suindividualinimas 20-jo amžiaus pabaigoje. Dauguma čia sumintų skulptūrų kaip tik išvengia ir to blizgančio keramikinio įspūdžio, kuris pirmu žvilgsniu gali pakišti mintį, kad Marčiulionis yra Marčiulionienės "įtakojė".

Nuo paskirų objektų žvelgiant į visos ekspozicijos konstrukcinę visumą, kiekvienoje salėje pasigendame bent vieno monumentalios ekspozicijos. Salės neturi iš karto į akis krintančio akcento. Paroda žiūrovą tiesiog užlieja tegu ir gana gerų, bet tik stalinų ir sieninių nedidelės arba vidutinės apimties ekspozitų gausa. O jeigu tenai kiekvienoje salėje bent vienas jų atliktų ne vien puošmenos, bet ir monumento funkciją, visos parodos įspūdis būtų solidesnis. Įsivaizduokim, kad trečiosios salės gale ant stalo

Kultūrinė kronika

"Aidy" žurnalui paremti koncertas

Kultūros žurnalui "Aidams" paremti koncertą Chicagoje rengia Jaunimo centras. Programą atliks solistės Margarita Momkienė ir Genovaitė Mažeikienė. Joms akompanuos Aloyzas Jurgutis. Koncertas Chicagoje įvyks Jaunimo centro didžiojoje salėje lapkričio mėn. 11 d. (šeštadienį) 7 val. vak. Mūsų kultūros istorijoje "Aidai" yra ilgiausiai einantis periodinis kultūros žurnalas. Žurnalo atėčiai užtikrinti šiandien jau reikalinga ir visų bendroji talka. Talkinančių ir žurnalo remiančių rankų "Aidai" dabar laukia iš čikagiečių.

Kultūrinė vakaronė, skirta poetui Leonardui Andriekui

Poetas Leonardas Andriekus yra ne tik kelių poezijos rinkinių autorius, bet taigai kultūros žurnalo "Aidy" literatūros, apžvalgų ir techninis redaktorius. "Aidy" koncerto proga jisai atvyksta Chicago. Koncerto išvakarėse, lapkričio 10 d. (penktadienį) 7:30 v. v. Jaunimo centro kavinėje įvyks kultūrinė vakaronė, skirta Leonardo Andriekaus kūrybai. Vakaronėje dalyvaus ir kalbės pats autorius, apie L. Andriekaus kūrybą žodį tars Povilas Gaučys, poeto eilėraščius skaitys aktorė Daila Markelytė. Visuomenė kviečiama dalyvauti.

Toronto volungės Chicagoje

Koncertais gausių šių metų rudenį Chicagoje pajavins Toronto "Volungės" vieneto merginų koncertas spalio 29 d. (rytoj) 3 val. popiet Jaunimo centro didžiojoje salėje. Girdėsime suartinę, liaudies ir estradines dainas. Vieneto vadovė — D. Viskontienė, choreografė — B. Nagienė, akompaniatorė — S. Freimanienė. Koncertą rengia Jaunimo sąjungos ryšių centras. Kai ne kartą muzikiniame gyvenime pasigendame platesnės mūsų chorų veiklos, tai da-

bar čikagiečiams yra gera progą parodyti didelį dėmesį viešioms choristėms, gausiai atsilankant koncerte.

Lietuvis architektas garsėja Australijoje

Architektas Antanas Lapšys suprojektavo "Offices of District Council of Noarlunga" (Adelaidės priemiestis). Anglų žurnale "The Architectural Review" 1978 m. rugs. mėn. laidoje yra aprašytas Lapšio suprojektuotas ofiso pastatas, paillustruojant jį nuotraukomis. Žurnalas yra senas ir paplites po visą pasaulį. Visas jo rugs. mėn. numeris skirtas Australijos miestų aprašymams. Čia randame istorinę miestų apžvalgą, augimo eigą ir dabartinę jų išvaizdos iliustraciją. Tik rinktiniai modernieji pastatai buvo parinkti šiam specialiam numeriui. O tu rinktinį architektų darbų aprašą figūruoja ir Antanas Lapšys.

Patikslinimai ir papildymai

"Draugo" kultūrinio priedo š. m. rugsėjo m. 16 dienos laidoje, Nr. 33, psl. 3, paskelbtoje informacijoje apie Alberto Puskapalačio spaudos darbus pastebėta klaida. Jis dirbo Tilžėje ne Jagomasto spaustuvelyje, o Otto v. Mauderodės ir Pavlovskio spaustuvelyje. 1919 metais Pavlovskis pardavė savo spaustuvelyje Jokūbui Stikloriui, kuris perkėlė ją Klaipėdon 1921 metais. Iš jos susikūrė "Ryto" spaustuvelyje, pirmoji Lietuvoje įtaisiausi monotipu renkamų spaustuvių našinų kompleksą.

Taipgi "Draugo" kultūriniam priede š. m. rugsėjo mėn. 16 d. dr. Jono Balio parašytoje J. Lebedžio knygos recenzijoje atlytysintos šios korektūros klaidos: atspausa "slenkstelyje" o turi būti "slenkstyje", atspausa "tenelieka", turi būti "tenaatieka"; poroj vietų paliko dievų vardus iškreipiančios klaidos: dukart atspausa "Pėgirisnis", o turėtų būti "Pagirisnis" ir vietoj "Andeni" turėtų būti "Andeini".

Religinė tradicija Thomo Manno veikale

(Atkelta iš 2 psl.)

rinės kritikos atstovas Georg Lukas turėjo vilčių, kad taip bus ir kad rusų literatūra grįš tėti Tolstojaus ir Dostojevskio tradicijai, bet iš vienos pusės, paties Lukas kritinė praktika tos vilties neugdė — Thomo Mann'o "Doktor Faustus" jis tematė vien buržuazinės visuomenės bankroto pavaizdavimą. Iš kitos pusės, vėlesnis Lukas, laukdamas rusų literatūros suklestėjimo, pagrindiniu pavyzdžiu nurodė Solženiciną. Norėtusi tikėti, kad lietuvių literatūroje, ar tai būtų tvynėje ar išeivijoje, irgi dar reikšiš epinis impulsas, kurio realizavimas, jeigu ir nėra absoliučiai būtinas mums kaip žmonėms tol, kol jis mums prieinamas ir kitose kultūrose, vis dėlto gali būti lemtingas mums kaip lietuviams, nes epas savo forma geriausiai įstengia sutelkti, interpretuoti ir perduoti toliau visa tai, kas mums atrodo brangu mūsų tautos patirtyje, o taigiai praplečia viso gyvenimo vertę.

Bruno Markaičio muzika

(Atkelta iš 3 psl.)

persunkta žmogiškumu: tiek jo kilnumu, tiek jo mizerija. Norėčiau dar pridurti, kad kiek mūsų esą parašę, jose stipriausios vietos yra buvę Kyrie ir Agnus Dei. Mano įspūdis tas pats ir šiose mišiose. Gal tai nusidėjėlio atodūsis, klūpančio prie Dievo Kūrėjo sostą.

— Kuo charakteringa pirmoji Jūsų koncerto dalis?

— Ji ištisai susideda iš kamerinės muzikos kūrinių. Šiam koncertui parinkau "Nuotakas" susidedančias iš "Ausant" — klarnetas ir fortepijonas; "Rytas" — smuikas, valtornė ir fortepijonas; "Būgnų šokis" — variniai būgnai ir fortepijonas. Toliau seka du solo kūriniai fortepijonui: "Daina be žodžių" ir "Rondo saltante". Pirmoji dalis baigiasi "Adventu suitu" kameriniam instrumentų ansamblui ir fortepijonui.

— Jūs retas mūsų kompozitorių tarpe, kuris gana reguliariai riešiatės ir lietuvių ir amerikiečių tarpe. Ir Kalifornijoje tebeinate tuo keliu. Kiek atsimenu, Kalifornijos. Mokslo ir pramonės muziejuje pradėjote "Garsenybių seriją" savo kalėdine muzika, kurią Kalifornijos Berniukų choras vėliau atliko per Los Angeles KPAC radiją. Jūsų multi-media kūrinyje, vardu "Trisimmetris posūkis", dalyvavo Lorne Greene, televizijos ir filmų žvaigždė, ir Lola Fisher, Broadway dainininkė. Kokie Jūsų ateities planai?

— Turiu du muzikinius įsipareigojimus amerikiečiams. Jau kuris laikas esu lietuvių raginamas pradėti rašyti operą. Ateitis yra Apvaizdos ranka ir Likimo dalia. Ką planuojuame ir ką statome, dažnai neatitinka išpiltiems pamatams. Kas man dabar labiausiai prie širdies, — tai muzika mūsų jaunimui. Tokia muzika, kuri apimtų visą mūsų gyvenimą, kurios šaknis būtų lietuviškame kūrėjo prade, o širdis — tėvynės laisvėje.

Nauji leidiniai

• Alfonsas Šešplankis, LITUANICA IN EUROPEAN RESEARCH LIBRARIES. Sonder-

• LAISKAI LIETUVIAMS, 1978 m. spalio mėn., Nr. 9. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redakcinė kolegija: J. Vaišnys, S.J. (atsak. red.), A. Saulaitis, S.J., A. Tamošaitis, S.J. Administruoja A. Likanderienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th Street Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata — 6 dol.

Religinės ir kultūrinės straipsnių temos dėstomos gana populiariai, suprantamai, neįstėstai. Patrauklūs atskirų sričių įpras-tiniai skyriai ir šiaip trumpa informacija.

A. Marčiulionis

Močiutė

kartus didesnė ten pat matoma nedidukė "Grįžtančių laukiant". Visa salė turėtų iš karto į kairę remtis. O antrosios salės ilgiausios sienos viduryje jeigu kabo-tų bent keturis karius didesni "Paskutinė vakarienė". Kolektas būtų trenkiantis įspūdis. Arba ir tie simpatieji "Paukščiai" (Nr. 19), jeigu jie būtų bent penkis kartus didesni, kaip jau tikėtų, sakysim, pirmosios parodos salės akcentui. Tačiau žvelgdami į atskirų parodos ekspozitų tarpusavio santykius, parodoje randame pasigėrėtinų sprendimų, kaip sakysim, akvarelės "Alyvos" (Nr. 51) ir "Rūpintojėlio" (Nr. 6) tiek formos, tiek spalvos gra-timinė kombinacija. Gal visoje parodoje vis dėlto reikėjo pamažinti tą savotiškai keramiki-nį, blizgantį glazūrą. Naudojan-tų medžiagų vienodumą labai būtų pajavirinusį ir viena kita medžio skulptūra, kurion lietu- viškosios skulptūros tradicija, kaip tik yra giliausiai įleidusi seniausias savo šaknis.

Aplamai Aleksandro Marčiulionio paroda yra toks įvykis, apie kurį galima kalbėti, galima dėti jo ginčytis ir juo džiaugtis. Šandien ir rytoj parodą dar ga- liama lankyti nuo 12 val. iki 9 val. vak.